

Andreas Bloch Ehlers

Kausalitet i personskadeerstatningsretten

Andreas Bloch Ehlers

Kausalitet i personskadeerstatningsretten

1. udgave, 1. oplag

© Karnov Group Denmark A/S, København 2017

ISBN 978-87-619-3919-7

Omslag: Axel Surland, Ljungbyhed

Sats og tryk: AKAPRINT a/s, Aarhus

Mekanisk, fotografisk eller anden gengivelse
af denne bog eller dele af den er ikke tilladt
ifølge gældende dansk lov om ophavsret.
Alle rettigheder forbeholdes.

Indholdsfortegnelse

Forord	7
---------------------	----------

Del I

Indledende del

Kapitel 1

Introduktion	19
---------------------------	-----------

1. Problemformulering.	19
2. Tilgangen til det erstatningsretlige retskildesystem.	21
2.1. Indledning.	21
2.2. Det erstatningsretlige retskildesystems struktur og indhold.	22
2.3. Grænserne for den erstatningsretlige argumentations udfoldelsesmulighed	31
3. Særligt om tilgangen til de enkelte retskilder	37
3.1. Lovgivning	37
3.2. Retspraksis.	39
3.3. Fremmed ret	41
3.4. International soft law	42
3.5. Litteratur	43
4. Særligt om anvendelsen af medicinske kilder	46
5. Anvendelsen af begreberne faktisk og normativ	48
6. Lidt om forholdet mellem det materielle kausalitetskrav og bevisbedømmelsen	50
7. Afgrænsning af afhandlingens emne	52
8. Disposition	54

Kapitel 2

Kausalitetskravet i personskadeerstatningsretten	58
---	-----------

1. Indledning	58
2. Kausalitetskravets betydning i personskadeerstatningsretten .	58
2.1. Kausalitetskravets betydning på det almindelige og det specielle skadeområde.	58
2.2. Kausalitetskravets betydning for de forskellige typer af skade	63

Indholdsfortegnelse

2.3. Kausalitetskravets betydning i de tre forskellige relationer	65
3. Kausalitetskravets funktion i personskadeerstatningsretten .	70
3.1. Indledning.....	70
3.2. Sammenhængen mellem reglerne om ansvarets grundlag og kausalitetskravet.....	72
3.3. Overlappet mellem kausalitetskravet og adækvansreglen	77
4. Konklusion	83

Del II

Bidrag til klargøring af kausalitetskravet i personskadeerstatningsretten

Kapitel 3

Common sense-betragtninger og normative betragtninger som ramme for kausalitetsbedømmelsen	87
1. Indledning	87
2. Det erstatningsretlige kausalitetskrav som et sui generis-krav.	88
3. Common sense-betragtninger og normative betragtninger, der kan få betydning for kausalitetsbedømmelsen	97
4. Hvordan kan kausalitetsbedømmelsen overhovedet blive påvirket af common sense-betragtninger og normative betragtninger?.....	106
5. Konklusion	109

Kapitel 4

Bidrag til klargøring af kausalitetskravets indhold	110
1. Indledning	110
2. Den juridiske kausalitetstest som prisme	112
3. SQN-testen	113
3.1. Historik og hjemmel	113
3.2. Testens indhold i en nøddeskal	116
3.3. Særligt om undladelser	125
3.4. Testens problemer	135
3.4.1. Hvilken alternativ virkelighed lægges til grund?.....	135
3.4.2. Testens overinklusivitet.....	137
3.4.3. Testens overeksklusivitet	140
3.4.3.1. Problemet	140
3.4.3.2. De konkurrerende skadesårsagers natur	142

3.4.3.3.	De konkurrerende skadesårsagers forhold til begreberne om skadelidtes normalbaggrund og færdig skade	149
3.4.3.4.	Årsagskonkurrence med to ansvarsbærende årsager	151
3.4.3.5.	Faktisk årsagskonkurrence med en ansvarsbærende årsag og en kasuel årsag	164
3.4.3.6.	Hypotetisk årsagskonkurrence med en ansvarsbærende årsag og en kasuel årsag	176
4.	NESS-testen	186
4.1	Historik og indhold	186
4.2	NESS-testens reception i nordisk ret	195
4.3.	Udgør NESS-testen en forbedring af SQN-testen?	201
5.	Testen for skadens hovedårsag	206
5.1.	Hovedårsagstestens indhold	206
5.2.	Er hovedårsagstesten bedre end SQN-testen og NESS-testen	210
6.	Samlet vurdering af de dominerende kausalitetstests	212
6.1.	Fordelene ved de dominerende kausalitetstests	212
6.2.	Problemerne med de dominerende kausalitetstests	215
6.2.1.	Afgrænsning af problemerne	215
6.2.2.	De dominerende kausalitetstests' begrænsede vejledningsevne	216
6.2.3.	Den manglende afklaring af, hvad faktisk kausalitet er	219
6.2.4.	Kan kausalitetsproblemet overhovedet løses på et rent faktisk grundlag?	222
6.2.4.1.	De to situationer hvor kausalitet bedømmes	222
6.2.4.2.	Muligheden for at løse kausalitetsproblemet på et rent faktisk grundlag ved samvirkende skadesårsager	223
6.2.4.3.	Muligheden for at løse kausalitetsproblemet på et rent faktisk grundlag ved konkurrerende skadesårsager	225
7.	Hvilket indhold har kausalitetskravets retsfaktum så? Forslag til kvalificering og supplerung af den kontrafaktiske nødvendighedsbetingelse	231
7.1.	Indledning	231
7.2.	Forslag til kvalificering af kausalitetskravet	232

Indholdsfortegnelse

7.2.1.	Den kontrafaktiske nødvendighedsbetingelse som fundament i kausalitetskravets retsfaktumbeskrivelse	232
7.2.2.	Kvalificering af den kontrafaktiske nødvendighedsbetingelse ud fra common sense-betragtninger	235
7.2.2.1.	Betydningen af den nødvendige betingelses type	239
7.2.2.2.	Betydningen af den nødvendige betingelses kausale styrke	242
7.2.2.3.	Betydningen af den temporale forskydning mellem den nødvendige betingelse og skaden .	247
7.2.3.	Kvalificering af den kontrafaktiske nødvendighedsbetingelse ud fra almindelig beskrivelsespraksis	251
7.3.	Behovet for at supplere SQN-testen med normative betragtninger	255
8.	Giver de begrænsede muligheder for at bedømme kausalitet på et rent faktisk grundlag anledning til retssikkerhedsmæssige problemer?	256
9.	Konklusion	257

Kapitel 5

Særligt om skadelidtes sårbarhed som samvirkende årsag . . .	259
1. Indledning	259
2. Sårbarhedsprincippet afgrænsning til problemet om konkurrerende skadesårsager og kravet om adækvans	262
3. Sårbarhed i forhold til realskade og tabsudmåling	266
4. Sårbarhedsprincippet – de bærende hensyn	274
5. Betingelserne for at anvende sårbarhedsprincippet	278
6. Sårbarhedsprincippet ved fysisk sårbarhed	288
6.1. Det karakteristiske for sårbarhedsprincippet udmøntning ved fysisk sårbarhed	288
6.2. Særligt om skadelidtes fysiske sårbarheds betydning for udmålingen af erstatning for erhvervsevnetab	294
6.3. Særligt om skadelidtes fysiske sårbarheds betydning for udmålingen af godtgørelse for varigt mén	303
7. Sårbarhedsprincippet ved psykisk sårbarhed	311
7.1. Det karakteristiske for sårbarhedsprincippet udmøntning ved psykisk sårbarhed	311

7.2. Særligt om skadelidtes psykiske sårbarheds betydning for udmålingen af erstatning for erhvervsevnetab og godtgørelse for varigt mén	319
8. Særligt om selvforskyldt sårbarhed	323
9. Konklusion	335

Kapitel 6

Beskrivelsesproblemet	337
1. Det normative og det faktiske beskrivelsesproblem	337
2. Kan retsanvendelsens normative side reducere det faktiske beskrivelsesproblem?	342
3. Lidt om det faktiske beskrivelsesproblems filosofiske grundlag	345
4. Mere om det faktiske beskrivelsesproblem i praksis: muligheden for at manipulere de tre dele af kausalitetsbedømmelsen	350
5. Konklusion	354

Del III

Bidrag til klargøring af kausalitetskravets bevisproblem

Kapitel 7

Kausalitetskravets bevisproblem	359
1. Indledning	359
2. Fastlæggelse af rammen for bevisbedømmelsen	361
2.1. Indledende om det materielle kausalitetskravs betydning for fastlæggelsen af bevistemaet	361
2.2. Nærmere indkredsning af kausalitetskravets bevistema.	363
2.2.1. Bevistemaets tre bestanddele	363
2.2.2. Beviset for kausalitetsbedømmelsens udgangspunkt (ansvarshændelsen)	364
2.2.3. Beviset for kausalitetsbedømmelsens genstand (skaden og tabet)	365
2.2.4. Beviset for den kausale neksus mellem kausalitetsbedømmelsens udgangspunkt og genstand	367
2.3. Beskrivelsesproblemets betydning for fastlæggelsen af bevistemaet	378
3. Mere om kravene til beviset for den kausale neksus mellem kausalitetsbedømmelsens udgangspunkt og genstand	379

Indholdsfortegnelse

3.1.	Indledning	379
3.2.	Det erstatningsretlige krav til bevisets styrke	381
3.2.1.	Den grundlæggende måleenhed for bedømmelsen af bevisets styrke	381
3.2.2.	Det nærmere krav til graden af sandsynlighed	386
3.2.3.	Normativ udligning af kravene til graden af sandsynlighed.	391
3.2.3.1.	Den normative udlignings karakter	391
3.2.3.2.	Den normative udligning i praksis	393
3.2.3.3.	Særligt om normativ udligning ved patientskader omfattet af KEL	398
3.3.	Den medicinske kausalitetsbedømmelses indhold og betydning for den erstatningsretlige bevisbedømmelse	405
3.3.1.	Inddragelse af medicinsk kausalitets- bedømmelse i personskadesagerne	405
3.3.2.	Det grundlæggende i den medicinske kausalitetsbedømmelse	409
3.3.3.	Nogle konkrete kriterier af betydning for den medicinske kausalitetsbedømmelse	414
3.3.4.	Den medicinske kausalitetsbedømmelse som sandsynlighedsskøn	421
3.3.5.	I hvilket omfang lægges medicinsk kausalitets- bedømmelse til grund af domstolene?	425
3.3.6.	Giver det anledning til problemer, at der i vidt omfang lægges vægt på medicinsk kausalitetsbedømmelse i den juridiske vurdering af, om kravet til bevisets styrke er opfyldt?	431
3.4.	Forsøg på ekstrapolering af grundlæggende medicinske kriterier, der normalt vil blive lagt vægt på ved den juridiske vurdering af bevisets styrke	435
3.4.1.	Behovet for at ekstrapolere grundlæggende beviskriterier	435
3.4.2.	Dansk retspraksis om whiplash	437
3.4.3.	De i norsk ret udviklede Lie-kriterier	444
3.4.4.	Lie-kriteriernes anvendelse i dansk retspraksis om whiplash?	448
3.4.5.	Almen anvendelse af Lie-kriterierne?	455
4.	Bevisbyrdefordeling	458
4.1.	Indledning	458

Indholdsfortegnelse

4.2.	Almindeligt om bevisbyrden for kausalitet	459
4.3.	De ved lov indførte regler om bevisbyrden for kausalitet	464
4.4.	Bevisbyrdens omskiftelighed	466
5.	Kan særlige bevisproblemer ændre den gængse kausalitetstænkning?	468
6.	Konklusion	472

Del IV

Afsluttende del

Kapitel 8

Konklusion.	479
------------------------------	------------

Summary in English	489
-------------------------------------	------------

Causation and Personal Injury in Tort Law.	489
--	-----

Litteraturfortegnelse	499
--	------------

Domsregister	514
-------------------------------	------------

Stikordsregister	519
-----------------------------------	------------